

УДК 336:14

Спасів Н. Я.,*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету,***Турський І. В.,***кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту Тернопільського національного економічного університету*

ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ – 2012: АСИМЕТРІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РЕЗЕРВИ НАРОЩУВАННЯ

У статті проведено аналіз доходів Державного бюджету, висвітлено основні напрямки покращення формування доходної частини Державного бюджету в сучасних умовах.

Ключові слова: бюджет, державний бюджет, доходи державного бюджету.

В статье проведен анализ доходов Государственного бюджета, освещены главные пути усовершенствования формирования доходной части бюджета в современных условиях.

Ключевые слова: бюджет, государственный бюджет, доходы государственного бюджета.

This article provides an analysis of state budget revenues, highlights the main directions of improving the formation of revenues of the State Budget in modern conditions.

Keywords: budget, state budget revenues.

Постановка проблеми. Період посткризового відновлення економіки, до якого поступово переходить Україна, формує специфічні вимоги, які спонукають до змін у механізмах функціонування та устрої практично усіх складових національної економічної системи. Необхідність забезпечення повноцінного існування держави в умовах значно жорсткіших ресурсних обмежень, зростаючі конкурентні виклики та зміни глобального торговельного та фінансового ландшафту, різке зростання уваги до побудови важелів запобігання кризовим явищам та посилення стійкості національної економіки вимагають удосконалення та перебудови базових економічних механізмів, і серед перших – механізму формування доходів державного бюджету в рамках відповідної бюджетної системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика формування доходів бюджету держави та напрями їх нарощування перебували в центрі уваги визначних зарубіжних представників фінансової науки: Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, К. Ерроу, Дж. М. Кейнса, В. Лебедева, Е. Ліндаля, П. Самуельсона, А. Сміта, М. Сперанського, Дж. Стігліца, В. Танзі, А. Улюкаєва, М. Ходорович.

Одночасно ці проблеми досліджували і вітчизняні вчені: В. Андрущенко, В. Базилевич, М. Барановський, Й. Бескид, М. Білик, С. Буковинський, С. Булгакова, О. Васирик, В. Геєць, В. Глущенко, А. Грищенко, А. Даниленко, Я. Дяченко, А. Єпіфанов, О. Кириленко, О. Ковалюк, М. Крупка, І. Луніна, С. Науменкова, В. Опарін, Г. П'ятаченко, К. Павлюк, Д. Полозенко, І. Сало, С. Слухай, А. Соколовська, В. Федосов, І. Чугунов, Л. Шабліста, С. Юрій та інших.

Проте варто зауважити, що наукові праці перерахованих вчених та проблематика, висвітлена у них, хоча й носять глобальний характер, проте потребують подальшого дослідження та вивчення.

Мета і завдання дослідження. Враховуючи зазначене, метою статті є комплексне дослідження асиметрій формування та резервів нарощування доходів Державного бюджету в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Пошук оптимальної бюджетної політики в умовах посткризового відновлення відбувається в напрямку поєднання двох суперечливих завдань. З одного боку, мінімізації фіскального навантаження на економіку з метою стимулювання економічної активності та споживчого попиту, з іншого – максимального використання стимулюючого потенціалу бюджетної політики, який традиційно застосовується у світовій практиці з антициклічними цілями.

Варто зазначити, що Україна, на відміну від багатьох інших країн світу, у кризовий період практично не використовувала важелі бюджетного стимулювання, відтак їх потенціал ще може бути застосований у рамках антидепресійної політики. Проте реалізація проактивної бюджетної політики висуває специфічні вимоги до бюджетної системи, яка повинна зводити до мінімуму втрати при наповненні доходної частини бюджету через:

– детнізацію економіки та не надання необґрунтованих податкових пільг, які можуть суттєво деформувати зв'язок між економічною динамікою та наповненням бюджету, що змушуватиме зберігати високе фіскальне навантаження;

– багатовимірність охоплення бази оподаткування: оскільки в період економічної депресії природним чином через стагнацію доходів знижується частка податку на прибуток та податку з доходів фізичних осіб, логічним є посилення уваги до непрямих податків та оподаткування майна;

– прозорий вичерпний набір податкових стимулів: стимулююча функція податків є обов'язковою складовою проактивної бюджетної політики, проте усі податкові витрати повинні мати гарантований цільовий характер.

Вищезазначені позиції вже знайшли певне відображення у бюджетному та податковому реформуванні. Так, їх повномасштабна реалізація є одним із основних інструментів забезпечення зростання надходжень до державного бюджету, що уможливорює досягнення стабільного економічного розвитку країни. Як відомо склад бюджетних доходів, форми мобілізації грошових коштів до бюджету залежать від системи та методів господарювання, а також вирішуваних суспільством економічних завдань.

Розмежування повноважень між рівнями влади визначає особливості формування дохідної частини центрального та місцевих бюджетів. Найважливіші завдання, які вирішує центральний уряд, потребують акумуляції державним бюджетом значної частки національного доходу країни. Забезпечення акумуляції здійснює фіскальна політика.

Отже, основним напрямом забезпечення зростання надходжень до державного бюджету є ефективна фіскальна політика в контексті формування податкових та неподаткових надходжень бюджету. Зарубіжна практика свідчить, що кожна країна має власну модель фіскальної політики, але саме відносини між центральними та місцевими органами влади в процесі формування відповідних бюджетів безпосередньо віддзеркалюють, наскільки правовою є країна та які є основні процеси фіскального регулювання її фінансової бази.

Правовою основою фіскального регулювання процесів формування дохідної частини державного бюджету є:

– нормативно-законодавче регулювання в аспектах формування фінансових потоків бюджетів вищого рівня;

– діяльність органів управління у сфері формування відповідних бюджетів;

– основні підходи до фіскального регулювання місцевих бюджетів на стадіях: планування їх "кошиків" доходів; процесу розгляду, затвердження та виконання бюджетів.

Для здійснення фіскального регулювання процесів формування дохідної частини державного бюджету необхідним є його відповідне нормативно-правове забезпечення, яке представлено, в першу чергу, Конституцією України, законами про державний бюджет на відповідний рік, іншими законами, а також підзаконними нормативно-правовими актами. Закони приймаються Верховною Радою України, є обов'язковими до виконання і мають вищу юридичну силу стосовно інших нормативних актів. Велике значення в регламентації бюджетних відносин мають закон "Про місцеве самоврядування в Україні", Податковий та Бюджетний кодекси України тощо. Адже дотримання нормативно-правових положень і фінансової дисципліни у цій галузі означає своєчасне та повне виконання всіма суб'єктами бюджетних правовідносин своїх майнових, насамперед, грошових зобов'язань, невиконання яких наносить матеріальну шкоду.

Формування надходжень до державного бюджету значною мірою залежить від законодавчо встановленого розмежування податків та інших обов'язкових платежів між державними і місцевими бюджетами, головним критерієм чого є стабільність надходжень, економічна ефективність їх закріплення за відповідними рівнями бюджетної системи, соціальна справедливість, рівномірність розподілу податкової бази [1].

Як свідчать аналітичні дані, лише чверть загальної суми податкових надходжень, що мобілізуються на території країни, зараховуються до доходів місцевих бюджетів, інша їх частка – це доходи державного бюджету.

Аналізуючи дані, також можна стверджувати, що майже половина всіх доходів державного бюджету формується за рахунок податкових надходжень. Натомість роль неподаткових надходжень є незначною, що зумовлює потребу у вжитті заходів із розширення переліку та обсягів мобілізації неподаткових надходжень. А це, своєю чергою, вимагає пошуку шляхів посилення дохідної частини державного бюджету, що викликане не лише постійно зростаючими потребами окремих територій держави у грошових ресурсах, а й труднощами, які пов'язані з формуванням бюджету, порушенням строків бюджетного процесу, змінами у фінансово-бюджетному та податковому законодавстві країни тощо.

Як відомо, Україна як суверенна, незалежна держава і суб'єкт міжнародного права вибрала курс на інтеграцію в Європейське співтовариство і, відповідно, робить поступові кроки до європейських інституцій та повноправного членства в Європейському Союзі. Процес економічної інтеграції вимагає, перш за все, розробки такої бюджетної політики, який би відповідав єдиним стандартам та нормам Європейського Союзу. У зв'язку з цим в Україні важливе місце відводиться реформуванню бюджетного законодавства, визначенню принципів і структури бюджетного механізму, підходів до формування правових засад організації міжбюджетних відносин та фіскального регулювання процесів формування державного бюджету.

Невідповідність та недосконалість законодавства щорічно вимагали внесення змін і запровадження нових правил організації бюджетного процесу, регулювання потоків фінансових ресурсів та розвитку міжбюджетних відносин. Законом про Державний бюджет України щорічно змінювалися засади та умови формування бюджетів всіх рівнів, їх взаємодія, розподіл повноважень і закріплення джерел доходів. За відсутності стабільної законодавчої бази та чітких, однозначних засад розвитку бюджетної системи в Україні бюджетні рішення ухвалювалися шляхом здійснення переговорного процесу між суб'єктами відповідних відносин, а

бюджети переважно були результатом досягнення компромісних рішень. Прийнятим за таких умов бюджетним рішенням властива нестабільність розвитку бюджетного процесу [1].

Із прийняттям нового Бюджетного та Податкового кодексу започаткувались кардинальні зміни в бюджетному процесі, проведення у бюджетній сфері реформ, спрямованих на формування нових прогресивних відносин в управлінні бюджетних ресурсів та реалізацію бюджетної політики в напрямках зміцнення дохідної частини державного бюджету, допомогли зміцнити бюджети усіх рівнів.

Отже, правове регулювання процесів формування дохідної частини державного бюджету є ще одним та другим за важливістю напрямом забезпечення зростання обсягу їх надходжень. Усі дії держави у сфері фіскального регулювання бюджету держави мають ґрунтуватись на правових актах. Ці акти повинні виконувати такі основні функції:

- визначати коло юридичних і фізичних осіб, на яких у конкретний період поширюються дії правової норми;
- забезпечувати права й обов'язки юридичних і фізичних осіб щодо мобілізації та використання фондів бюджетних ресурсів;
- бути підґрунтям для відповідних заходів щодо виконання правових норм тощо.

Суб'єктами бюджетних правовідносин формування державного бюджету є органи оперативного управління, які представляють інтереси держави, та фізичні і юридичні особи – платники податкових і неподаткових надходжень.

Органи оперативного управління у сфері формування бюджету держави, на нашу думку, можна поділити на три групи:

- органи законодавчої та виконавчої влади;
- фіскальні органи оперативного управління за формуванням доходів бюджету;
- установи та організації нефінансового профілю.

Оскільки держбюджет є планом формування бюджетних ресурсів визначеної території, затверджується у вигляді відповідного нормативно-правового рішення, то законодавчими органами є Верховна рада (щодо Державного бюджету), яка виступає провідним органом в управлінні законодавчим інструментарієм фіскального регулювання процесів формування коштів бюджету держави.

До другої групи органів управління фіскального регулювання процесів формування доходів державного бюджету ми зараховуємо фіскальні органи управління, які безпосередньо займаються реалізацією податково-бюджетної політики (Міністерство фінансів України, Державна казначейська і Державна податкова служби).

Третю групу органів фіскального регулювання формування доходів держбюджету складають органи нефінансового профілю. Виконуючи покладені на них функції, вони також пов'язані з фіскальною політикою держави. До першої підгрупи належать органи управління, які пов'язані з бюджетом по лінії мобілізації доходів бюджетів, оскільки їм надано право нараховувати і стягувати певні платежі та штрафні санкції за порушення чинного законодавства. До другої підгрупи відносимо різні управлінські структури, які наділені функціями розпорядників бюджетних коштів, тобто які отримують і координують розподіл видатків державного бюджету.

Отже, ефективна діяльність органів оперативного управління у сфері фіскального регулювання процесів формування доходів державного бюджету має характеризуватися взаємоузгодженістю та взаємозалежністю з метою забезпечення ефективного бюджетного механізму держави.

Ще одним напрямом забезпечення своєчасного та повного формування дохідної бази державного бюджету є необхідність вжиття заходів, спрямованих на підвищення рівня збалансованості та прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджету, здійснення дієвого бюджетного контролю. До таких заходів належать:

- нарощування дохідної частини держбюджету на основі збільшення податкових та неподаткових надходжень;
- контроль за повнотою надходження податкових та неподаткових надходжень;
- контроль напрямів використання коштів державного бюджету.

Досягнення вказаних завдань, як справедливо підкреслюється в програмі діяльності Кабінету Міністрів України, пов'язано з повномасштабним впровадженням механізмів бюджетного планування. Його важливість полягає в тому, що держава на макрорівні за його допомогою визначає свої фінансові можливості взагалі та можливості використання фінансів для прийняття рішень у сфері розвитку економіки та соціальної сфери як всієї держави, так і окремих регіонів.

На нашу думку, бюджетне планування повинно ґрунтуватись на сучасній науково обґрунтованій методології, використовувати прогресивні методи планування, які ґрунтуються на загальнодержавних фінансових планах і балансах. За його допомогою можливо активізувати надходження до бюджету, передбачити ефективні форми мобілізації фінансових ресурсів і їх раціональне спрямування на задоволення загальнодержавних потреб.

Враховуючи перелічені напрями покращення формування доходів державного бюджету в умовах фінансової кризи, проаналізуємо, чи державний бюджет – 2012 увібрав у себе хоча б деякі з них.

Так, дохідна частина проекту бюджету на 2012 рік розроблена на основі реформованого податкового законодавства, відповідно до норм Податкового та Бюджетного кодексів України, а саме:

- зниження з 2012 року ставки податку на прибуток підприємств із 23% до 21%;
- запровадження 0% ставки з податку на прибуток підприємств для підприємств з оборотом до 3 млн грн, а також для підприємств літако- та суднобудування, готелів;
- наближення податкового та бухгалтерського обліку;
- встановлення звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання деяких товарних позицій зернових та технічних культур, деревини;
- запровадження ставки податку на доходи фізичних осіб в розмірі 17% до доходів понад 10 мінімальних заробітних плат;
- скасування податку на транспортні засоби в частині, яка сплачується при проходженні техогляду, реєстрації та перереєстрації транспортних засобів.

Отже, доходи Державного бюджету України, як ілюструють дані табл. 1, заплановані на 2012 рік у сумі 332821,4 млрд грн, що в 1,1 раза більше у порівнянні із 2011 роком, у тому числі доходи загального фонду Державного бюджету України – у сумі 288177,5 млрд грн та доходи спеціального фонду Державного бюджету України – у сумі 44643,9 млрд грн.

Таблиця 1
Динаміка планових показників доходів Державного бюджету у 2012 р.
за загальним та спеціальним фондом [3], млн. грн.

Показники	Всього заплановано	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Разом доходів:	332 821 347,3	288 177 480,1	44 643 867,2
Офіційні трансферти	1 137 227,2	1 137 227,2	-
Кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів	1 137 227,2	1 137 227,2	-
Всього доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	331 684 120,1	287 040 252,9	44 643 867,2
Податкові надходження	286 071 764,1	268 347 162,1	17 724 602,0
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	60 255 713,5	60 255 713,5	-
Внутрішні податки на товари та послуги	187 251 400,0	173 594 400,0	13 657 000,0
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції (ввізне та вивізне мито)	11 942 000,0	10 130 000,0	1 812 000,0
Рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси	21 403 892,4	21 403 892,4	-
Інші податки та збори	3 087 446,0	831 844,0	2 255 602,0
Неподаткові надходження, в т. ч.	43 831 246,5	18 276 745,3	25 554 501,2
Доходи від власності та підприємницької діяльності	15 407 369,2	14 559 003,1	848 366,1
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	4 741 270,5	2 712 543,5	2 028 727,0
Інші неподаткові надходження	6 888 404,3	1 005 198,7	5 883 205,6
Інші надходження	1 035 025,0	536 376,9	498 648,1
Власні надходження бюджетних установ	16 794 202,5	-	16 794 202,5
Доходи від операцій з капіталом	841 400,5	263 785,5	577 615,0
Офіційні трансферти	762 379,0	152 560,0	609 819,0
Цільові фонди	177 330,0	-	177 330,0

До доходів загального фонду Державного бюджету України на 2012 рік належать доходи державного бюджету, що визначені частиною другою статті 29 Бюджетного кодексу України, а також надходження від продажу органами виконавчої влади легкових автомобілів.

До того ж Національний банк України у 2012 році щоквартально перераховує до Державного бюджету України кошти на загальну суму не менш як 9600,0 млрд гривень [3].

У контексті дослідження зазначимо, що домінуючими джерелами доходів Державного бюджету на 2012 рік є податкові надходження, зростання яких прогнозується в 1,2 раза в порівнянні із 2011 р., неподаткові надходження – зниження обсягів надходжень яких прогнозується в 1,2 раза порівняно із 2011 р. Обсяг офіційних трансфертів також ілюструє тенденцію до зменшення в 2,5 раза в порівнянні із попереднім періодом, що є вкрай негативною тенденцією.

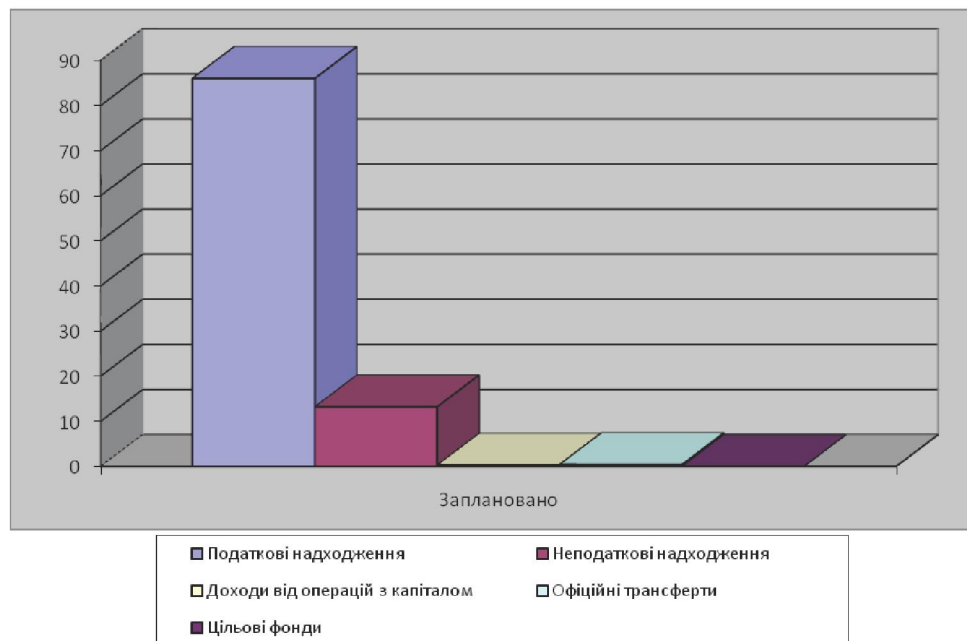

Рис. 1. Структура планування статей доходів Державного бюджету в 2012 р. [3]

Своєю чергою, домінуючими джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України на 2012 рік щодо доходів є податкові надходження – 17 724 602 млн грн у частині внутрішніх податків на товари та послуги – 13 657 000 млн грн (акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) в частині нафтопродуктів і транспортних засобів); неподаткові надходження – 25 554 501 млн грн в частині виконавчого збору, реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна Збройних сил України, власних надходжень бюджетних установ та трансфертів [3].

Отже, враховуючи прогнозні показники на 2012 рік за доходами до Державного бюджету, можна констатувати, що впродовж 2012 року планується нарощування доходів державного бюджету, проте незначними темпами та не за всіма статтями, що аж ніяк не є стимулом до економічного розвитку держави. Така ситуація зумовлена не тільки внутрішніми чинниками в частині зниження зовнішньоторговельного балансу; зростання боргів, що потребують виплати найближчим часом; неврегульоване газове питання та невизначена політична ситуація, а й зовнішніми – станом світових ринків, що зумовлено передусім поглибленням боргової кризи в Єврозоні (Греція, Італія, Іспанія); погіршенням оцінок зростання світової економіки та кон'юнктури на світових товарних ринках (у тому числі на метали, зерно). Крім цього, на фоні розгортання кризових явищ у світі міжнародними фінансовими організаціями, зокрема Міжнародним валютним фондом (МВФ), було знижено оцінки розвитку світової економіки у 2012 р. (з 4,5% у червні до 4% у жовтні) та держав Єврозони (з 1,7 до 1,1%). При цьому, зважаючи на подальше зниження ділової активності у зв'язку з фінансово-борговою кризою в Єврозоні та загальною турбулентністю на світових фінансових ринках, МВФ анонсував подальший перегляд прогнозу зростання світової економіки на 2012 рік у бік погіршення, що не може не позначитися на розвитку та діловій активності України.

Враховуючи вищеписані тенденції, зміцнення доходної бази державного бюджету, спираючись на вітчизняні та світові реалії, повинно здійснюватись шляхом врахування:

- прогнозів розвитку світових економік та стану ринку капіталів;
- вітчизняних змін законодавчої бази з питань формування доходів;
- засад фіскального регулювання;
- показників бюджетного планування як основи бюджетного механізму, що дозволить зміцнити доходну базу і підвищити макропоказники економічного становища України.

Це, на наш погляд, повинно сформувати ефективну систему бюджетних доходів держави, орієнтовану на стимулювання економічного зростання, забезпечити реалізацію пріоритетів економічної та соціальної політики, а також орієнтувати бюджетні кошти на досягнення кінцевих соціально-економічних результатів з метою створення умов для інвестиційної та інноваційної діяльності. Розглянемо, чи сподівання на такі позитивні макрозрушення є виправданим. Отже, проаналізуємо стан виконання Державного бюджету – 2012 (табл. 2).

Таблиця 2
Динаміка показників виконання доходів Державного бюджету в 2012 р. за загальним та спеціальним фондом [4], млн. грн.

Показники	Факт 2011 р., млн. грн.			Факт 2012 р., млн. грн.			Темпи росту у порівнянні з 2011 р., у %		
	Заг. фонд	Спец. фонд	Всього	Заг. фонд	Спец. фонд	Всього	Заг. фонд	Спец. фонд	Всього
Доходи	265 822,6	48 794,2	314 616,9	289 577,0	56 448,5	346 025,5	108,9	115,7	110,0
податок на прибуток підприємств	54 739,4	0,0	54 739,4	54 017,2	1 332,5	55 349,7	98,7	-	101,1
податок на додану вартість	126 565,0	3 528,8	130 093,8	136 987,3	1 839,5	138 826,8	108,2	52,1	106,7
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	21 663,5	3 525,6	25 189,1	23 329,4	4 088,5	27 417,9	107,7	116,0	108,8
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	1 263,8	6 558,2	7 822,1	1 529,7	8 238,1	9 767,8	121,0	125,6	124,9
ввізне мито	8 315,9	2 146,8	10 462,8	10 604,8	2 381,0	12 985,8	127,5	110,9	124,1
рентна плата	16 822,4	0,0	16 822,4	13 401,9	0,0	13 401,9	79,7	-	79,7
кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	11 898,3	0,0	11 898,3	23 600,0	0,0	23 600,0	198,3	-	198,3
власні надходження бюджетних установ	0,0	23 256,9	23 256,9	0,0	24 672,8	24 672,8	-	106,1	106,1
Міжбюджетні трансферти	89 743,8	5 131,2	94 875,0	114 625,4	9 834,2	124 459,6	127,7	191,7	131,2

Як ілюструють дані таблиці 2, у 2012 р. Державний бюджет України отримав 346025,5 млн грн, що на 31408,6 млн грн, або на 10% більше за показник 2011 року. До загального фонду державного бюджету за 2012 рік надійшло 289577,0 млн грн, проти 2011 року надходження зросли на 23754,3 млн грн, або на 8,9 %.

Варто зазначити, що домінуючими надходженнями у 2012 р. є:

– податок на додану вартість (збір). Загальний фонд державного бюджету отримав 182946,2 млн грн. Порівняно з 2011 р. надходження податку зросли на 13602,2 млн грн, або на 8,0 відсотків;

– податок на прибуток підприємств. Загальний фонд державного бюджету отримав 54017,2 млн грн. Порівняно з 2011 роком надходження податку зменшились на 722,2 млн грн, або на 1,3 відсотка (з 1 січня 2012 року ставку податку знижено з 23 до 21 відсотка);

– акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції). Це відбулося за рахунок надходження акцизів тільки з нафтопродуктів та алкоголю, натомість надходження від тютюну та тютюнових виробів залишилось на рівні 2011 року;

– мито, зростання якого відбулося внаслідок прийняття Митного кодексу України, положення якого значно зменшують перелік митних процедур при перевезенні вантажів через митний кордон та запроваджують спрощення процедур митного оформлення товарів.

У контексті дослідження варто зауважити, що, незважаючи на такі показники надходжень, темпи приросту податкових надходжень знизились і зрівнялись із темпами 2011 року. Нарощування відбулося тільки за рахунок надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, що пояснюється адміністративними заходами щодо боротьби із незаконними схемами контрабандного переміщення товарів через митний кордон України.

Відповідно, загальний фонд державного бюджету отримав 23329,4 млн гривень [4].

До 2011 року надходження податку зросли на 1665,9 млн грн, або на 7,7 відсотка. Бюджетне відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами за 2011 рік здійснено в обсязі 45959,0 млн гривень. Порівняно з 2011 роком у 2012 році відшкодування ПДВ збільшилось на 7,4 відсотка, або на 3179,9 млн гривень.

Своєю чергою, до спеціального фонду державного бюджету за 12 місяців 2012 року надійшло 56448,5 млн грн, проти 2011 року надходження зросли на 7654,3 млн грн, або на 15,7 відсотка. Власні надходження бюджетних установ до державного бюджету за 2012 рік становили 24672,8 млн грн, що на 1415,9 млн грн, або 6,1 відсотка більше за показник 2011 року.

Висновки. Отже, проведений аналіз дозволяє констатувати, що динаміка економічного розвитку України в 2012 році демонструє зниження, яке, своєю чергою, негативно відображається на надходженнях до держскарбниці. На тлі такої ситуації ефективність проведених реформ засвідчує свою бездієвість, що призводить до сповільнення економічного зростання. А це, відповідно, вимагає формулювання ключових напрямів у контексті нарощування доходів державного бюджету, які ґрунтуються на:

– забезпеченні більшої прозорості формування доходної частини. При викладенні структури доходів державного бюджету значно зменшено рівень їх деталізації, що свідчить про зменшення відкритості системи доходів та зумовлює появу більших можливостей для прийняття непрозорих рішень;

– детінізації економіки шляхом надання більших свобод і преференцій суб'єктам малого підприємництва, а не тотальному контролю за рухом фінансових ресурсів у частині готівкових розрахунків (касові апарати з електронною стрічкою з метою автоматичної передачі даних про готівкові операції на сервери податкової служби);

– забороні скасування податкових пільг сільгоспвиробникам, в особі яких держава втратить частину платників податків, адже більшість із них збанкрутують, що вплине на доходи бюджету;

– подоланні політичної кризи, яка відлякує і без того нечисленних інвесторів, які могли б стати потенційними наповнювачами держказни.

Література:

1. Богомолова Н. І. Ефективність бюджетної політики в системі фінансової безпеки держави / Н. І. Богомолова // Ефективна економіка, 2011. – № 11. [Електронний ресурс].

2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.

3. Закон України Про Державний бюджет України на 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-vi>.

4. Показники виконання Державного бюджету України за 2011-2012 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>, офіційний сайт Міністерство фінансів України.